

Nebojša R. Kuzmanović^[1]

Archív Vojvodiny
Nový Sad (Srbsko)

UDC 316.722(=163.41)

316.722(=162.4)

930.85(497.11:437.6)

Úvodník

Prijatý: 23.3.2026

Akceptovaný: 27.3.2026

doi: 10.5937/napredak7-65970

Srbi a Slováci: od Tatier po Gračanicu!

Srbsko-slovenské vzťahy sú v mnohom špecifické. V prvom rade sú starobylé: ich zdroj možno a treba hľadať v spoločnej slovanskej vlasti a sledovať ho cez rané migračné a vojnové konflikty na hraniciach, ktoré sú, zdá sa, slovanským historickým osudom. Navyše sú trvalé, stále a ako také nie sú reliktom minulosti, dôkazom niekdajšieho spojenia, ale živou silou, krvným obehom, ktorý dodnes spája dva organizmy, bez ohľadu na to, že v priebehu času sa vďaka hraniciam veľkých ríš rozdelili najprv na dve a potom na tri viery, ktoré každá svojím vlastným spôsobom formovali chápanie sveta, seba samých v dejinách a následne formovali cesty, ktorými sa dva národy vydali v ústrety svojmu osudu.

Srbsko-slovenské vzťahy si nevyžadujú obnovu sľubov. Nikdy neboli porušené, ani znetvorené, keďže nikdy nenastal historický moment, v ktorom by sa slovenský štát správal nevhodne voči Srbom, ich osudu a aspiráciám. A čo je snáď najdôležitejšie, nikdy nenastal moment, v ktorom by sa slovenský národ správal nedôstojne voči svojmu spoločnému osudu. Pre nás je táto skutočnosť o to dôležitejšia, keďže je možné, že sa budúcnosti, v búrlivých historických chvíľach, objaví štátna moc, ktorá očarená „krásnymi“ myšlienkami, falošnými hodnotami alebo jednoducho zradou, do seba

zaľúbená a oddelená od národného génia preruší všetky vzťahy s vlastnými koreňmi a premení sa na temné chodby (aspoň my Srbi vieme, ako to vyzerá). V takýchto chvíľach vstupuje na scénu národný génius ako varovanie, ako priehrada a smerovník. Slovenský národ a slovenský štát nikdy nedosiahli takú priepasť, aspoň čo sa týka postoja k Srbom (zvyšok nechávame na našich slovenských bratrov, aby si to vyriešili sami).

Kvôli tomu všetkému existujú srbsko-slovenské vzťahy aj vtedy, keď nie sú viditeľné. Keď sa o nich nehovorí, nespieva sa o nich, keď sa „nebubnuje“ o blízkosti dvoch národov. Nezávisia od toho, či si ich pamätáme alebo nie. Sú samozrejmé a dni, v ktorých žijeme, túto pravdu možno najlepšie potvrdzujú. Len málo je krajín, s ktorými Srbsko má také dobré vzťahy ako so Slovenskom a neexistuje žiadna slovanská krajina, ktorá by bola tak orientovaná na Srbov, a žiadny slovanský národ, v ktorom by Srbi našli bezpečné útočisko a oporu (ak vylúčime väzby Srbov s Rusmi a to, čo z týchto väzieb vyplýva ktoré sú často iracionálne, neuchopiteľné, a predstavujú výraz takmer chlapčenskej zamilovanosti).

Možno práve nedostatok tej „chlapčenskej zamilovanosti“ robí srbsko-slovenské vzťahy takými

trvalými. Všetci, ktorí sme kedysi boli zamilovaní (alebo stále sme), vieme, že v takejto nálade často nevidíme, v čom je problém, rovnako ako máme tendenciu nájsť problém tam, kde žiadny nie je. V tomto rozpore sa naša láska rozširuje aj zužuje, rastie aj klesá, rozmazáva sa aj osvetľuje, stáva sa krištáľovo čistou a úplne nepochopiteľnou, zaťaženou predtuchou, ako si druhá strana vysvetlí niektoré naše gestá, vôľu, zámery...

Toto všetko v srbsko-slovenských vzťahoch nie je. A predsa to neznamená, že naše vzťahy sú matematicky vypočítané, chladné, zredukované na to, kto koľko zarobí, kto profituje, kto dosiahne nejaký krátkodobý cieľ. Naopak! Naše vzťahy sú obrazom stabilného páru, ktorý svoju lásku skúšal racionálnymi výzvami vnucovanými zvonku, s logikou, ktorá nie je naša a s ktorou sme nútení bojovať. Z tohto boja sme vyšli bližší, než sme boli; vedomí si toho, že prípadné rozdiely nie sú na to, aby narušili našu stabilitu, ale aby slúžili ako dodatočný podnet na vzájomnú komunikáciu, pozvanie na rozhovor a opätovné spoznávanie sa, keďže každý z nás má stále svoju vlastnú cestu, svoj osud a túžbu držať kľúče k vlastnej spásе vo vlastných rukách.

Texty pred vami sú len malým príspevkom k rozhovoru, ktorý trvá už stáročia. Sú prehľadom prepleteného srbsko-slovenského osudu, v ňom je, nie skrytý, ale verejne prístupný, spoločný menovateľ, ktorý nás robí tým, čím sme – bratmi, ktorých duch vychádza z Tatier, stúpa nad Panónsku nížinu a podobne ako vietor košava stúpa cez Avalu smerom k Lovčenu a Dinare, klesá k zvlnenému Jadranu a končí na Kosove a Metochii.

Tieto práce odhaľujú aj niečo viac o srbsko-slovenských hudobných stykoch. Z tohto tematického čísla sa dozvedáme, že medzi nami, vo Vojvodine, žil

a pôsobil Viliam Figuš-Bystrý, tvorca *Detvana*, prvej slovenskej opery, ako aj Mikuláš Schneider-Trnavský, zbormajster, ktorý v rokoch boja za úplnú národnú emancipáciu Srbov s veľkým úspechom viedol Srbský cirkevný spevácky spolok Beseda z Veľkého Bečkerek.

Pri čítaní týchto riadkov sa tiež môžeme dozvedieť, že prvý slovenský Sokolský spolok vznikol v Srieme, v Starej Pazove a že slovenskí sokoli boli jediní, ktorí sa v rokoch 1919 – 1920 bez problémov pridali k novovzniknutej juhoslovenskej sokoliarskej organizácii. Dozvieme sa tiež, že moderné srbsko-slovenské vzťahy sa nadväzovali predovšetkým prostredníctvom literatúry, prostredníctvom ktorej sa Srbi a Slováci vďaka Kollárovi, Šafárikovi, Štúrovi, Vukovi, Njegošovi, Brankovi, Matici srbskej a Matici slovenskej najprv navzájom spoznávali a potom aj zoznamovali, že spoločne hľadiac najprv na Štúra a potom na jeho študenta Miletića bojovali ako revolucionári proti maďarizácii, ale aj ako dobrovoľníci Veľkej vojny na frontoch od Ruska, cez Francúzsko až po Solún... že nakoniec spoločne hynuli v odpore proti germanizácii a úplnému vyhubeniu vo vojne v rokoch 1941 až 1945.

Predsa všetky tieto riadky nie sú ničím iným ako len jednou z radu prejavovaných foriem hlbších, duchovných vzťahov medzi dvoma slovanskými národmi, trvajúcich práve tak, ako je duch väčší a trvalejší než čokoľvek, čo sa samourčuje hmotou. Pretože ak hmota závisí od času (a teda vzniká, rastie, rozpadá sa a rozkladá až do svojho definitívneho zániku), duch zostáva mimo času, mimo geografie ako ich začiatok, ako sprievodca, smerovník, ktorý v čase rozpadu hmoty ukazuje, ktorým smerom sa uberať v procese budovania novej.

Dnes tú matériu ako prejav jednotného ducha vytvárajú Srbi a Slováci na kultúrnom poli

prostredníctvom spolupráce Matice slovenskej s Maticou srbskou a Archívom Vojvodiny v oblasti kultúry spomienok, prostredníctvom boja za úpravu pamätníka postaveného v roku 1928 v Starej Pazove na počesť Srbov a Slovákov, hrdinov Veľkej vojny, a nakoniec v politickej oblasti prostredníctvom silných väzieb, ktoré má Srbská republika so Slovenskou republikou predovšetkým vďaka bratským vzťahom medzi slovenským premiérom a srbským prezidentom.

Konečne, ale nie najmenej dôležité je, že Srbsko si veľmi váži skutočnosť, že Slovensko nikdy neuznalo tzv. „nezávislosť“ falošného štátu Kosovo. Preto aj dnes, ako po všetky tie storočia tieto

bratské vzťahy budujú Srbi a Slováci, „obyčajní“ ľudia, robotníci, roľníci, ktorí cestovaním z jednej krajiny do druhej, spoločenskými vzťahmi, sobášmi, spoločným spievaním a smútkom, stretávaním sa v Gazimestane, Gračanici a Dečanoch, ukazujú, že všetko veľké, čo sa v živote národa dosiahne, má svoju pevnosť v „malých“ spojeniach a „malých“ túžbach, v ktorých tvrdohlavo vytrváva napriek všetkým možným pokušeniam nie preto, že prinášajú nejaký krátkodobý úžitok, ale preto, že predstavujú prejav pravdy, že jediná pravá cesta je tá, ku ktorej vás volá vaša duša a srdce!

Pre Srbov a Slovákov je to cesta, po ktorej sa kráča v pevnom objatí!

Bratislava a Belehrad
Foto: Freepik